

הם נבחרו על-ידי „העולם הזה“ תוך בחינת כל מאורעות השנה

אנשי השנה

תשל"ט

העולם

יאנג: התחילו לדבר!

לא היתה זאת שנה טובה לערצים. אבל ברוב המיקרים לא היתה זאת גם שנה טובה לאזרחים. שהשתחררו מן הערצים.

באוגנדה נפל סוף-סוף העריץ המגואל-כדם, **אידי אמין דאדא**, ונסתבר כי הספיף לרצוח בימי שילטונו מאות אלפים מתושבי ארצו. אך האוגנדיים לא יכלו לנשום לרווחה. צבא-המישולח של טנזניה, שהיווה את חוד-החנית של המיבצע להסלת אמין, לא מיהר לחזור הביתה. הטנזנים נשארו, הרגו בני-אדם וחיות. יחד עם חיילי המישטר החדש, הם השליטו בקמפלה ובעריי השדה מישטר של טרור ורצח. ואילו הפוליטיקאים, היורשים של אמין, לא יכלו לשתף פעולה בינם לבין עצמם, והדיחו זה את זה.

לא נפל, בינתיים, עמיתו של אמין, הקיסר **בוקאסה הראשון** בקיסרות המרכז-אפריקאית, שכבש השנה את הכותרות כאשר ערך במו ידיו, יחד עם חייליו, טבח מהריד בכמה מאות ילדים וילדות, תלמידי בית-ספר, שנכלאו מפני שסירבו ללבוש את המדים האחידים שתיכנן הקיסר.

פרשת אוגנדה חזרה על עצמה בארצות אחרות. הצבא הוויאטנאמי, בעזרת הסובייטים, פלש לקאפוציאיה (קמ' בודיה) השכנה, והפיל את מישטרו של העריץ **פול פוט**, שנתמך על-ידי הסינים, מסתבר כי העריץ המודח ואנשיו הסטיקו, תוך שנים מעטות מאד, לרצוח כשלושה מיליון מקרב שיבעת מיליוני בני-עמם, במהלך מיבצע מטורף לחסל את הערים ולהקים חברה הקלאית חדשה.

סיבולת הקמבודים לא תמו עם הכיבוש. הרעב השתולל בארץ המקוללת, ואיים להרוג גם את מי שנותר בחיים. צבא ויאטנאם לא נטש את המדינה, אף שהיה עסוק, בתשל"ט, גם במלחמה חמה בגבול הסיני, ואילו אלפי ויאטנאמים, שברחו בסירות רעועות מארצם, נטלטלו על גלי האוקיינוס, טבעו, נאספו על-ידי אוניות חולפות, נדחקו במחנות-פליטים, נשלחו בחזרה ללב ים, כשהעולם המתנכר פועל אך בקושי כדי לפתוח לפניהם שערי-הצלה.

הסיפור העגום של אוגנדה וקמבודיה חזר על עצמו גם באיראן, שם הפיל איש-השנה, האיית-אללה **רוח-אללה חומייני**, את מישטר-הערציות של השאה **מוחמד רייז'ה פאהלוי**, והקים במקומו מישטר חדש של טרור, שבו תפסה כיתת-הירי את מקומו של מרתף-העניינים. ביגלל דוגמות מהרירות אלה, בלט כפליים, כמותפ חיובי, המישטר החדש בניקאראגואה. אחרי מלחמת-אחים עקובה-מדם הצליחו כוחות השיחורר הסאנדיניסטים להפיל את מישטר הערציות האכזרי של הרודן-השודד, **אנאסטאסיו סומוסה**. העריץ המודח היה ירדן ממשלת-ישראל וקיבל ממנה נשק לרוב — ממש כמו השאה האיראני וכמו אידי אמין, בראשית שילטונו.

בניגוד ליורשי הערצים האחרים, נהגו הסאנדיניסטים בתבונה ובהתאפקות. הם שמרו על הקואליציה הרחיבה, הליברלי-סוציאליסטית-קומוניסטית, שהתגבשה בעת מלחמת-השיחורר. הם נמנעו מפעולות-ניקם אכזריות, חוקקו מייד חוקה זמנית דמוקרטית, והחזירו לציבור את זכויות-האדם.

פחות ברור היה המצב במדינה, שוכתה בתשל"ט בשם חדש: זימבאבווה. היא רודזיה לשעבר, **יאנג סמית**, מתחיל לעשות מה **שמנחם בגין** לא היה מוכן לעשות בגדה המערבית: להעביר לפחות חלק מן השילטון לידי הרוב השחור. ראש-הממשלה החדש, **אבל מוזוראווה**, ניסה להחזיק מעמד בראש יצור-כלאיים זה, אשר לוחמי השיחורר השחורים התנגדו לו. ראש-הממשלה החדשה של בריטניה, **מארגארט תאצ'ר**, האשה היחידה שעמדה השנה בראש שילטון בעולם, אחרי נפילתן של הנשים ששלטו בהודו, בשרי-לנקה, בישראל ובארגנטינה, גילתה במפתיע גמישות רבה, וניסתה לשלב את לוחמיה-השיחורר במעבר מוסכם והדרגתי לשילטון שחור מלא.

האיש שהכשיר את הקרקע לפיתרון כזה ברודזיה היה אחד האישים היהודים ביותר בעולם: ראש מישלחת ארצות-הברית באו"ם, השר **אנדרו יאנג**. אך לא בשל כך זכה בתואר איש-השנה של תשל"ט. הוא הפך מרכז תשומת-הלב העולמית כאשר ניסה להגשים את אותם העקרונות גם לגבי הבעייה הישראלית-פלסטינית, ונפגש לשם כך עם נציג אירגון-השיחורר הפלסטיני באו"ם, ז'הרי

לביב טרזי, אחרי שהישראלים גילו זאת, ופירסמו את הידיעה בכל רחבי העולם, נאלץ הנשיא האמריקאי הכושל, **ג'ימי קארטר**, לפטרו — ובכך נפערה תהום בין שישה מיליון היהודים בארצות-הברית ובין 20 מיליון הכושים האמריקאים, שהפכו בן-לילה תומכי אש"ף. אחד הרגעים המרגשים של תשל"ט היה כאשר נשא יאנג דברי-פרידה נרגשים מעל כס יושבראש מועצת-הביטחון של האו"ם. הוא הפנה אל ישראל ואל הפלסטינים פנייה נרגשת, שעיקרה היה: הפסיקו להרוג זה את זה. התחילו לדבר איש עם רעהו!

ירידתו של הנשיא קארטר, מאיגרא רמא של מעמד תימתם של הסכמי קמפ-דייוויד לבירא עמיקתא של פרשת יאנג, היתה אחת הטרגדיות של תשל"ט. הנשיא החלש והסימפאטי נכשל כימעט בכל, בענייני פנים והוץ כאחד, ובסוף תשל"ט צללה פופולריותו לנקודת-שפל כימעט חסרת-תקדים. בפרוס תש"ם האמינו רבים שהוא נכנס למירוץ העיקרי של השנה — כשהוא צולע בשתי רגליו. הנשיאות של ארצות-הברית — כשהוא צולע בשתי רגליו.

המרחב

יאני: מאקיאולי ערבי

ארבעה אנשים סימלו השנה את כיווני הרוחות המנשיות במרחב, וכל אחד מהם היה מועמד סביר לתואר איש-השנה: האיית-אללה **רוח-אללה חומייני** באיראן, הנשיא **אנוור אל-סאדאת** במצרים, שר-הנפש השייח' **אחמד זקי אדימאני** בסעודיה היושבראש **יאסר עראפאת** במובלעת של אש"ף בלבנון.

איש-השנה חומייני חולל מהפכה כבירה באיראן, השליט בה מישטר קנאי אלים, גרם להתעוררות דתית גם בעולם הערבי ובשאר ארצות האיסלאם, הטיף לסילוק ישראל מירושלים הקדושה.

בקצה השני של הבמה עמד אל-סאדאת, איש-המרחב של תשל"ט, כשהוא מטיף לשלום עם ישראל ופועל לברו. הוא מצא את עצמו מנודה לחלוטין בעולם הערבי, כשגם ידידיו הקרובים ביותר מאתמול אינם מעזים להתייצב לימינו, בעוד שהפופולריות שלו בעולם המערבי הגיעה לשיא.

בפרוס תשל"ט נראה כאילו יאסר עראפאת נמצא בשפל המדרגה. הסכמי קמפ-דייוויד נראו כסיפור של הצלחה. המצרים והאמריקאים האמינו כי סעודיה וירדן הצטרפנה אליהם במהרה. אש"ף דחה בתוקף ובועם את ההסכמים ביכלל, ואת תוכנית האוטונומיה בפרט, כמוזמה קטלנית מצד ארצות-הברית, מצריים וישראל לחיסול הבעייה הפלסטינית.

בסוף תשל"ט היה המצב שונה מאד. השנה כולה היתה מסעי-ניצחון של אש"ף. העולם הערבי, מילבד מצריים, התלכד סביב אש"ף — לפחות להלכה. בוועידת הפיסגה בבגדאד נתקבלה החלטה שתואמה עם אש"ף, והמביעה את עמדתו הנוכחית: הסכמה לשלום כולל עם ישראל, תמורת הקמתה של מדינה פלסטינית בגדה וברצועה. הגוש הקומוניסטי, סין, אירופה המערבית, אפי-ריקה, האו"ם והוועידה של המדינות הבלתי-מזדהות באאוונה התייצבו כולם לימין הדרישה הזאת, במידה זו או אחרת של תקיפות מילוליות, ואילו במדינה האחרונה שעמדה מנגד — ארצות-הברית — נשבר המחסום, וחלקים גדלים והולכים של דעת-הקהל החלו מכירים בצורך בהידי-רות עם אש"ף, כפי שהוכח בפרשת איש-העולם, אנדרו יאנג.

רוב הניצחונות האלה לא היו אפשריים בלי האישי שהחזיק את אצבעו על עורקיה-חיים של העולם המערבי — השייח' אל-ימאני, חומייני מליבי ומטיל אימה, אל-סאדאת הוא אמן הדראמה ויחסי-הציבור. עראפאת מפליא בכישרונו לשמור על אחדות התנועה רבת-הפגלים שהוא עומד בראשה, ובמאבקו להשגת ההכרה בלגיטימיות. אולם אל-ימאני הוא המאקיאולי של העולם הערבי.

הוא ידע שכל פעולה שלו יכולה לזעזע את העולם, לגרום לפאניקה נפשית וכלכלית. הוא השתמש בכוח הנפס בצורה מחושבת, כשהוא מגביר את כמות האספקה ומקטינה, מעלה את המחיר ומקפא, מעביר רזרות כספיות ממקום למקום — הכל כדי לשרת את המטרות של המדיניות הסעודית, הכוללת את הקמתה של מדינה פלסטינית בגדה וברצועה, בהנהגת הצמרת המתונה והשמרנית של הזרם המרכזי באש"ף. הוא השפיע בעקיפין, ולרוב מאחרי הקלעים, על רוב האירועים בדרד-ההישגים